CUVÎNT ÎNAINTE

Această lucrare este complementară scrierii mele precedente, *L'évolution des dogmes*. Ea își trage sevele din aceleași idei călăuzitoare, dar în loc să considere *in abstracto* afirmațiile dogmatice ale religiilor în general, se străduiește să înțeleagă și să explice viața unei religii anume, studiată în datele ei concrete. Înainte de orice, așadar, lucrarea se ocupă de fapte, de cursul și înlănțuirea lor, de determinarea lor. Ea încearcă să refacă o istorie în trăsăturile ei generale spre a dovedi, pe cît este posibil, că nu doar în ceea ce privește dogmele, dar chiar în complexitatea organică a întregului ei, o religie se supune legilor evoluției.

Religia împrumută de la mediul social în care se constituie elementele prime care îi formează substanța și care, organizîndu-se, îi dau viață. Suferind transformări mai mult sau mai puțin profunde ale organelor ei, ea se adaptează exigențelor mediilor succesive și diverse în care se află, o dată transportată. Ca orice organism viu, ea elimină treptat elementele uzate și inerte, asimilează altele pe care mediul i le furnizează și care îi regenerează carnea și sîngele, pînă în ziua în care –printr-o inevitabilă consecință a existenței temporale– jocul facultăților sale de adaptare încetinește, apoi se oprește. În acel moment, ea devine incapabilă de a se elibera de elementele inerte ori dăunătoare ce se acumulează în ea, incapabilă totodată în a se hrăni din viață; răceala morții o învăluie treptat, și vine vremea în care nu mai poate decît să genereze –din propria-i descompunere– un nou organism religios, pe care un asemănător destin l-așteaptă.

Neîndoios, aceasta este o lege a spiritului uman, prin care religiile se nasc, trăiesc și mor, prin care –diferit de sine prin cîteva trăsături, din ev în ev ridicîndu-se spre un ideal neștiut, dar pe care unii cred a-l întrezări, totuși– același fenomen se dezvoltă, sfîrșește și începe neostoit.

Obiectul principal al studiului nostru îl va constitui creștinismul. Vom încerca să explicăm viața acestuia din primele secole ale existenței sale, secole spre care ne vom apleca cu deosebire. Precum în lucrarea al cărei titlu l-am amintit, și aici vom face apropieri între faptele de istorie creștină și cele ale altor religii. Trăiește în noi, un puternic atavism –dificil de

BDD-B621-02 © 1921; 2011 (trad.) Ernest Flammarion; Casa Editorială Demiurg
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 14:49:33 UTC)

dezrădăcinat şi care a fost cultivat de cultura romano-creştină– conform căruia creştinismul nu ar fi o religie ca toate celelalte, că el, adică, nu s-a născut, nu a parcurs un drum lung pînă la noi –urmînd căi excepţionale– şi că nu va pieri vreodată. Simpla comparaţie poate spulbera această iluzie şi o poate înlocui cu o viziune descurajantă –nu spun invers–, dar măcar exactă, a realităţii istorice. Oare nu prin curajul de a privi în faţă ceea ce a fost şi ceea ce este –mai degrabă decît căznindu-se să ascundă adevărul faptelor sub vălurile viselor sale şi sub găteala dorinţelor sale– se va ridica omul la înţelegerea deplină a destinului şi a datoriei sale?[1]

Se înţelege că eseul de faţă nu are îndrăzneala de a se prezenta ca tablou complex al istoriei începuturilor creştinismului, că el nu vrea decît să arate –sub o formă accesibilă tuturor şi urmînd un plan pe care îl socoteşte a fi demonstrativ– un complex de fapte şi de consideraţiuni ce fac inteligibilă desfăşurarea acestei istorii. S-a întîmplat, mai ales în primele capitole, să fac afirmaţii importante fără a le însoţi de întregul aparat de probe. Este evident că, într-o schiţă de genul acesteia, discuţiile amănunţite de exegeză nu-şi găsesc nicicum locul. Sper ca cititorul, considerînd cei cincisprezece ani de studii critice asupra *Noului Testament*, pe care i-am petrecut la Sorbona, să-mi acorde binevoitoarea sa încredere, pînă la a presupune că nu afirm nimic la care să nu fi reflectat îndelung şi profund[2].

---

[1] După prezentarea sintetică de la pagina precedentă, aplicabilă nu doar organismelor vii şi terestre, ci şi corpurilor universului –prin care autorul indică perspectiva şi temeliile concepţiei generale pe care se situează –, în acest loc îşi defineşte poziţia fundamentală cu privire la modul de concepere a ştiinţei şi cunoaşterii umane: căutarea adevărului ştiinţific. În acest fel, el respinge tehnicile retorice prin care se strecoară îndoiala „filozofică" în sufletele oamenilor spre a relativiza valabilitatea adevărurilor ştiinţifice şi a instaura domnia credinţei. Apoi, el denunţă pasul următor, prin care relativismul astfel instaurat cu privire la toate doctrinele ştiinţifice, ideologiile şi religiile, este depăşit nu pe cale ştiinţifică, ci pe calea apelului la credinţă –sprijinit pe tendinţa direască a fiinţei către certitudine, în fond, către asigurarea supravieţuirii– prin care o religie, în acest caz, creştinismul, îşi autoproclamă caracterul aparte, de adevăr unic şi absolut, bazat pe şi legitimat de revelaţia divină. Ştiinţificitatea perspectivei autorului este caracteristica dominantă şi unică a întregii sale scrieri. (n.trad.)

[2] De altfel, am intenţia de a publica în curînd diverse studii în care se va putea găsi ceea ce n-am putut include aici. Renunţ la a da o *bibliografie*, care, în mod inutil, ar ocupa mult

BDD-B621-02 © 1921; 2011 (trad.) Ernest Flammarion; Casa Editorială Demiurg
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 14:49:33 UTC)